

V osemdesetih letih se je začel vračati k poeziji. Od leta 1983 do 1990 je objavil v revijah in časopisih 163 pesmi, leta 1991 67 pesmi, leta 1992 72 pesmi. Čebele iz Bachov so pesmi, ki jih je za objavo pripravil še avtor sam, a so izšle že po njegovi smrti. V zapuščini je ostalo še okoli tisoč neobjavljenih pesmi, ki jih hrani Občinska knjižnica Jesenice.

Zidarjev arhiv na domu Avgusta Gojkoviča
(Iz arhiva Andreja Malenška)

Pogled na polico Zidarjevega arhiva na domu Avgusta Gojkoviča v Kopru
(Domoznanska zbirka Občinske knjižnice Jesenice, foto: Iztok Noč)

V devetdesetih letih proze skoraj ni več pisal. Zadnji roman Mlaj je napisal leta 1988. Prizadeval si je za ponatis romana Oče naš. Leta 1992 je izšla njegova zadnja knjiga Spokorno romanje (dve noveli Medjugorje, Jabolko iz skrinje zaveze).

Skoraj neopazno je pisatelj Pavle Zidar še maja 1992 prejel Literarno nagrado molitvene družine, ki jo je podeljeval Serra internacional, žirijo pa so sestavljali Taras Kermauner, Tone Pretnar, Lojze Krakar in Rudolf Koncilja.

Sredi poletja se je bolan zatekel k prijateljem v Kranj in 12. avgusta 1992 umrl v Kliničnem centru v Ljubljani za posledicami možganske krvavitve. Na njegovi pisalni mizi pa so svojci našli pesem Sanjam britof, katere zadnji verz se glasi: »Slovo od sveta je globoko zamiranje orgel.«

Pokopan je na piranskem pokopališču.

NAGRADE IN PRIZNANJA

- 1963 nagrada Prešernovega sklada za knjigo Soha z oltarja domovine
- 1972 nagrada mesta Ljubljane »knjiga leta« za mladinsko povest Kukavičji Mihec
- 1965 Prežihova nagrada za roman Sveti Pavel
- 1987 Prešernova nagrada za življenjsko delo
- 1992 Literarna nagrada molitvene družine

Pisatelja Pavleta Zidarja uvršča slovenska literarna zgodovina v sam vrh slovenskega pripovedništva, njegovo pesništvo pa pravzaprav še ni ovrednoteno, saj je v zapuščini, ki jo hrani Občinska knjižnica Jesenice, ostalo še več kot tisoč pesmi. Napisal je 76 knjig, od tega 35 romanov in 18 novelističnih zbirk, 5 povesti, 16 otroških in mladinskih del, 2 pesniški zbirki. Je tudi eden od redkih pisateljev, ki je od leta 1966 živel od pisanja.

PAVLE ZIDAR V ROJSTNEM KRAJU

Na Kalanovi hiši (Dobravska ulica 12) na Slovenskem Javorniku je SPOMINSKA PLOŠČA, ki jo je pisatelju posvetilo Društvo slovenskih pisateljev.

Ob odkritju spominske plošče na Kalanovi hiši na Javorniku (Jaka in Minka Torkar, zakonca Žerjav, spredaj vnukinja Andreja in hčerka Simona Fink, žena Iva, zadaj sestrična Sabina Volontar) (Iz arhiva Andreja Malenška)

OSNOVNA ŠOLA KOROŠKA BELA ohranja spomin na pisatelja z dvema raziskovalnima nalogama (Iz družinskih arhivov, 1995; Pavle Zidar v sliki in besedi, 2002) ter s tem, da je urejen »ZIDARJEV KOTIČEK« v knjižnici osnovne šole. »ZIDARJEVA PLAKETA« je literarno priznanje za najboljše otroške spise.

OBČINSKA KNJIŽNICA JESENICE v domoznanski zbirki hrani pisateljeva izdana dela in rokopisno zapuščino (Avgusta Gojkoviča). Leta 2013 je bila v kulturnem domu urejena SPOMINSKA SOBA, posvečena pisatelju Pavletu Zidarju in Slovenskemu Javorniku, s katero želi knjižnica pisateljevo literarno zapuščino čim bolj približati najširšemu krogu obiskovalcev, obenem pa ohraniti v spominu pisateljevo povezavo z rojstnim krajem in krajani, ki so ohranjali te vezi.

Zloženko je pripravila Občinska knjižnica Jesenice (zanjo Veronika Osredkar)
Teksti: Nataša Kokošinek (Občinska knjižnica Jesenice) in Majda Malenšek
Uredila: Nataša Kokošinek (Občinska knjižnica Jesenice)
Založila: Občinska knjižnica Jesenice, zanjo Veronika Osredkar
Slikovno gradivo so prispevali: Iva Slamnik (soproga pisatelja Pavleta Zidarja), Vida Gojkovič (soproga skrbnika Zidarjevega arhiva Avgusta Gojkoviča) in fotograf Andrej Malenšek.
Oblikovanje: Rosje, Erika Kavalar Mugerli
Jesenice, 2022
Naklada: 100 izvodov

Spominska soba je na ogled:
v času uradnih ur KS Slovenski Javornik – Koroška Bela: ob torkih in četrtkih od 8. do 14. ure, vsako drugo in četrto sredo od 8. do 12. in od 14. do 17. ure.
Po vnaprejšnji najavi v Občinski knjižnici Jesenice je ogled mogoč tudi izven tega časa.

Pisatelj Zdravko Slamnik - Pavle Zidar

(6. januar 1932 – 12. avgust 1992)

Zdravko Slamnik je bil rojen na Slovenskem Javorniku, 6. januarja 1932, očetu Jožefu Slamniku in materi Barbari Volontar. Imel je še mlajšo sestro Marijo. Družina je stanovala v »baraki«, ki je danes ni več.

Baraka na Javorniku, kjer so stanovali Slamnikovi (Iz arhiva Andreja Malenška)

Pisateljeva mati Barbara Volontar
(Iz arhiva Andreja Malenška)

Pisatelj oče Jože Slamnik
(Iz arhiva Andreja Malenška)

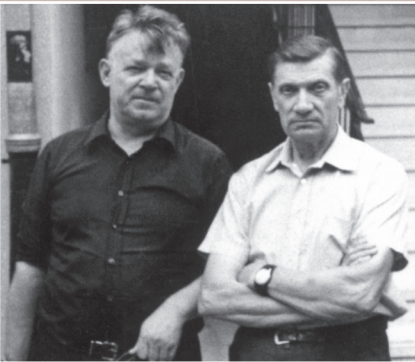
Od leta 1938 je obiskoval osnovno šolo na Koroški Beli. Novembra 1944 je sodeloval pri miniranju meščanske šole na Jesenicah, ki pa ni prizadelo Nemcev, kakor je bilo predvideno, ampak domačine. Eksplozija je med šolarji zahtevala sedem smrtnih žrtev in več ranjenih. Nemci so Zdravka s še štirimi vrstniki zaprli v Begunje, od koder jih je aprila 1945 rešil Kokrški odred. Ta dogodek je ostal pisateljeva neutolažljiva bolečina in literarna tema povesti Soha z oltarja domovine, Jugo, Okupacija Javornika. Po vojni je Zdravko Slamnik obiskoval gimnazijo na Jesenicah (1945 – 1949). Leta 1948 mu je umrl oče. Naslednje leto je odšel na učiteljske v Ljubljani, ki ga je leta 1950 zaključil z učiteljsko diplomo.

Spominska plošča na rojstni hiši pisatelja Pavleta Zidarja
(Iz arhiva Andreja Malenška)

V letih od 1950 do 1955 je učiteljeval po šolah na Dolenjskem, spoznaval življenje kmetov in njihov boj proti kolektivizaciji vasi. Januarja 1956 se je poročil in se preselil v Piran. Sprejel je delo vzgojitelja v dijaškem domu pomorske srednje šole. Rodila se mu je hčerka Maja, kasneje pa še dvojčka Gregor in Simona. V tem času se je seznanil z Avgustom Gojkovičem, ki je z globokim spoštovanjem spremljal Zidarjevo pisateljsko pot in mu stal ob strani tudi v privatnem življenju. Postal je tudi skrbnik pisateljve literarne zapuščine.

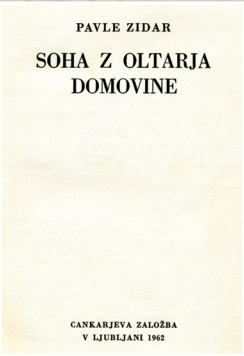
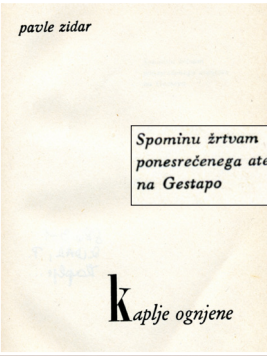

Pavle Zidar in Avgust Gojkovič
(Iz arhiva Andreja Malenška)

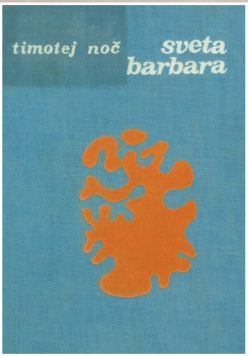
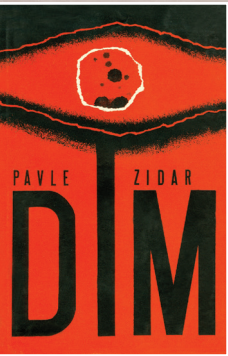
Pavle Zidar z ženo Ivo in Vido Gojkovič
(Iz arhiva Andreja Malenška)

Prva Zidarjeva pesem Veter, naš prijatelj je bila objavljena leta 1949 v Mladinski reviji, prva pesniška zbirka Kaplje ognjene (1960) pa je posvečena spominu na žrtve ponesrečenega atentata v meščanski šoli na Jesenicah.

Leta 1962 je presenetil slovensko javnost s kritičnim romanom Soha z oltarja domovine, za katerega je prejel nagrado Prešernovega sklada. Za povest Sveti Pavel pa je leta 1965 prejel Prežihovo nagrado.

Do leta 1966 je napisal devet knjig. Že v prvih delih je uporabljal psevdonim Pavle Zidar. Z romanom Oče naš (1967) je zelo razburil oblasti. Bil je izključen iz partije, opustil učiteljski poklic in postal svobodni umetnik. V Kobaridu je kupil garsonjero in tam pisal. V številnih delih je obujal spomine na mladost: Barakarji, Dim (ki diši po sestri Juli) – s tem delom se je zameril svojim sorodnikom in svoji materi. Oddolžiti se ji je hotel z romanom Sveta Barbara (1972), a ni dočkala izida knjige, saj je leto pred tem umrla.

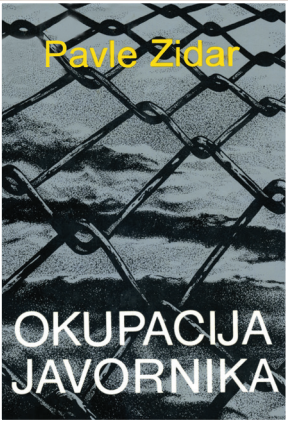

Leta 1971 se je družina preselila v novo stanovanje v Luciji, kjer si je uredil svoj prostor za pisanje. Prodal je garsonjero v Kobaridu in si kupil fička s pomočjo ženinega kredita. Ženi Ivi je vse bolj prepuščal skrb za družino. Vživel se je v mestno okolje, spoznal nove znance in prijatelje. Iz tega časa so Zidarjeva erotična dela (Marija Magdalena, Romeo in Julija, Tumor, Harem, Učiteljice). Za povest Kukavičji Mihec je dobil ljubljansko nagrado Knjiga leta (1972). V devetih letih je napisal še 24 del in objavljal pri mnogih založbah, največ pri založbi Lipa Koper (16 knjig).

Leta 1976 je Zidar tretjič menjal svoje okolje pisanja, ko si je izbral kmetijo Zore Šorijeve v Gaju nad Mariborom. Za to obdobje je značilno prikazovanje trpljenja in boja človeka za obstoj ter iskanje večnega življenja. Veliko je pisal, a je gmotno težko shajal. Leta 1982 je po posredovanju Društva slovenskih pisateljev prejel priznavalnino. Krhalo se mu je zdravje in težko je delal. Leta 1984 pa je zaprosil za invalidsko upokožitev kar je tudi dosegel in bil upokojen z zmerno pokojnino. Pisal je še dalje z enako vnemo, a tožil o garaškem pisanju in utrujenosti.

Še vedno so ga peklile zamere na Javorniku in na Jesenicah. Da bi se domačinom oddolžil, je napisal roman Okupacija Javornika (1984), prelepo zgodbo o svojem otroštvu med vojno. Roman je bil ugodno sprejet tako v literarnih krogih kot v njegovem rojstnem kraju. V tem času so se na pobudo vrstnika Andreja Malenška na novo stkale vezi z Javornikom in Javorničani. Ves čas pa je obiskoval slikarja Jaka Torkarja, ki je izoblikoval tudi pisateljev doprsni kip v knjižnici osnovne šole na Koroški Beli. Pisatelja so ob kulturnem prazniku povabili na šolo na Koroško Belo, kjer se je srečal z učenci, z vrstniki in s prijatelji iz mladih let in celo s svojo učiteljico Francko Udir (v romanu Uhanova Poldka). Tako se je po 14 letih vrnil v rojstni kraj in stare zamere so bile pokopane.

Na OŠ Prežihovega Voranca pisatelj podpisuje svoje knjige in se pogovarja z učenci. Desno učiteljica Francka Udir (Uhanova Poldka) ob svojem učencu - pisatelju (Gradivo je iz raziskovalne naloge Pavle Zidar v sliki in besedi, Koroška Bela, 2002)

Iz tega obdobja je treba posebej omeniti roman Oljčnik Juda Tadeja (1985). Posvetil ga je slovenski Istri, organizaciji slovenske šole po osvoboditvi in tudi svojemu prijatelju Avgustu Gojkoviču, h kateremu se je zatekal po potrditev in pomoč v vsakem trenutku svojega življenja.

Za življenjsko delo je leta 1987 dobil Prešernovo nagrado.